

# Limba gaelică în învățămîntul din Marea Britanie

*BOYD ROBERTSON*

## 1. Introducere

### **Limba**

Gaelica, sau gaidhlig, este o limbă autohtonă, vorbită mai cu seamă în ținuturile muntoase (Highlands) și Insulele Scoției. Ea este o limbă celtică înrudită îndeaproape cu irlandeza și cu dialectul celtic manx și ceva mai îndepărtat cu velșa, bretona și cornica.

Limba gaelică a fost adusă în Scoția de către colonizatori din Irlanda în secolele 4-5 d.C. Acești colonizatori erau numiți de romani Scotti, iar faptul că țara a ajuns să fie cunoscută sub numele de Scoția este mărturia influenței pe care aceștia au avut-o asupra evoluției ei. Pînă la sfîrșitul secolului al X-lea d.C, gaelica pătrunsese în majoritatea zonelor țării, fiind folosită totodată la Curte și, în general, de ocîrmuire. Influențele anglicizante din sud au început să erodeze această situație în secolul al XII-lea, dată de la care a început o lungă perioadă de uzură a limbii și culturii gaelice.

Limba și-a menținut o bază puternică în vestul Highlands-ului și în insule, mai ales în perioada protectoratului insulelor, care a durat din secolul al XIII-lea și pînă într-al XVI-lea. Interesele lordului se ciocneau adesea cu cele ale cîrmuirii de la Edinburgh, Coroana făcînd numeroase eforturi pentru a-și impune autoritatea asupra coastei de vest. Chiar și după pierderea de către lordul insulelor a dreptului său asupra fiefului, a existat o ostilitate continuă, punctată de lupte, între clanurile din Highlands și autoritățile de la Edinburgh. S-au făcut numeroase încercări de supunere a clanurilor, iar limba și cultura gaelică au fost în acest sens țintele predilecte ale Coroanei. Legea Consiliului de Coroană din 1616, de pildă, era explicită în îndemnul ei ca „limba engleză populară să se sădească peste tot, iar limba irlandeză, care este una din pricinile de căpătîi ale necurmății barbarii și tulburărilor din rîndul locuitorilor Insulelor și Highlands-ului, să fie surpată și stîrpită.” Atacul asupra

limbii și culturii gaelice s-a întezit încă și mai mult după eșecul rebeliunii iacobite din secolul al XVIII-lea. Guvernul, de-acum cu sediul la Londra, era hotărât să alinieze Highlands-ul la restul țării și, ca atare, a lansat un atac susținut asupra tuturor simbolurilor diferenței culturale, mai cu seamă asupra limbii, cimpoaielor și kilturilor. Secolele XVIII și XIX au fost martorele unei emigrări în masă, în mare măsură silite, din Highlands, precum și ale unei continue înăbușiri a limbii și culturii.

Pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea, mai multe veacuri de politici represive coroborate cu o emigrație masivă au redus numărul vorbitorilor de gaelică la aproximativ 250.000, sau 6% din populația scoțiană. Mulți dintre ei erau vorbitori unilingvi de gaelică, însă faptul a fost trecut cu vederea în momentul fondării educației de stat din Scoția prin Legea educației din 1872. Nu s-a inclus nici o prevedere în lege care să se refere la predarea gaelicei ca obiect de studiu sau la gaelică ca limbă de predare, în ciuda faptului că multe din școlile private de pînă atunci, administrate de societăți sau biserici, avuseseră incluse astfel de prevederi. Astfel a început o nouă fază în declinul limbii și culturii.

### **Populația**

Recensămîntul din 1991 înregistra 69.510 vorbitori de gaelică în Scoția, cifră care constituie 1,4% din populația ei. 60% din vorbitorii de gaelică locuiesc în Highlands și în Insulele Scoțiene. Cele mai puternice comunități de vorbitori de gaelică se află în zonele rurale ale Outer Hebrides și Skye. Două treimi din locuitorii Outer Hebrides și aproape jumătate din cei care trăiesc pe Insula Skye erau vorbitori de gaelică în 1991. Principalele aglomerații de vorbitori de gaelică din afara Highlands-ului și a Insulelor se găsesc în conglomeratul urban din jurul Glasgow-ului și în Edinburgh. Recensămîntul a arătat că populația vorbitoare de gaelică se încadrează cu preponderență în grupele de vîrstă înaintată, un sfert din ea fiind de 65 de ani sau peste, iar 52% de 45 de ani sau peste.

### **Statutul**

Scoția este parte a Marii Britanii, însă Parlamentul Scoției, înființat în iulie 1999, a conferit Scoției un grad substanțial de autonomie, inclusiv puteri legislative și fiscale în domenii ca educația și sănătatea, industria și transportul. Limba gaelică nu are statut oficial nici în Marea Britanie și nici măcar în Scoția, însă Guvernul Marii Britanii a ratificat de curînd Carta Limbilor Minoritare sau Regionale a Consiliului Europei și s-a angajat să aplice în Scoția pentru gaelică 39 din cele 65 de condiții. Guvernul laburist de la Westminster a creat în 1997 funcția de Ministru pentru Gaelică, iar acest post a fost preluat de către executivul scoțian.

Există anumite prevederi referitoare la limbă atît în legislația cu privire la educație cît și în cea cu privire la radiodifuziune, iar, într-o măsură limitată, gaelica poate fi folosită în tribunalele civile și judecătoria. Gaelica are statut oficial în zona unei singure autorități locale, Outer Hebrides, unde Consiliul Local, numit acum Comhairle nan Eilean Siar, a apelat la politici bilingve încă de la formarea sa din 1974.

Constituirea Parlamentului Scoției a adus cu sine o oarecare consolidare a statutului limbii. Gaelica se folosește în unele dezbateri ale Camerei și în ședințele comisiilor. În Camerele Parlamentului iscăliturile sunt bilingve, a fost numit un Inspector gaelic, a fost elaborat un Dicționar de termeni parlamentari, iar limba a constituit subiect de dezbateri parlamentare.

### **Statutul educației în limba gaelică**

Nevoile educaționale ale vorbitorilor de gaelică au fost recunoscute pentru prima dată prin introducerea unei clauze gaelice în Legea educației (din Scoția) din 1918. Această clauză a fost incorporată în legile ulterioare, inclusiv în Legea educației (din Scoția) din 1980, în vigoare în prezent. Clauza cere autorităților educaționale să se îngrijească de „predarea limbii gaelice în zonele în care se vorbește gaelica”. Aceste zone nu au fost definite, iar clauza nu stipulează ca gaelica să fie limba de predare. Legea standardelor din școlile scoțiene, votată de Parlamentul Scoției în 2000, a creat un nou cadru statutar pentru educația desfășurată în școli și cere școlilor și autorităților locale să planifice, să monitorizeze și să raporteze îmbunătățirile din învățământ. Autoritățile locale trebuie să publice anual o declarație asupra obiectivelor locale de îmbunătățire, iar fiecare școală trebuie să elaboreze un plan de dezvoltare a școlii care să fie în concordanță cu declarația asupra obiectivelor a autorităților locale. Acestea din urmă, precum și școlile, trebuie să facă rapoarte și asupra progreselor și performanțelor lor. Un element important al Legii standardelor este faptul că împuternicește Ministerul Educației să imprime o direcție strategică sistemului educațional prin publicarea priorităților naționale și a gradelor de performanță a educației din Scoția. Educația gaelică este una din prioritățile identificate.

### **Sistemul educațional**

Deși parte a Marii Britanii, Scoția își are propriul sistem educațional, distinct de cel din Anglia, Țara Galilor și Irlanda de Nord. Educația constituie una din competențele devolute de către Westminster Parlamentului Scoțian, iar în cadrul executivului scoțian există un ministru al Educației și un Departament al Educației.

Ca peste tot în Marea Britanie, învățământul este obligatoriu pentru copiii cu vârsta cuprinsă între 5 și 16 ani. Copiii merg la grădiniță de la 4 ani, iar mai târziu pot opta să rămână în școală un an sau doi în plus după ce au terminat clasele obligatorii stabilite prin lege. 95% din copii sunt educați în cadrul sectorului public, iar, dintre aceștia, în jur de 17% sunt educați în școli publice denominaționale, aproape toate romano-catolice. Majoritatea școlilor private se află în orașe, iar majoritatea covârșitoare a școlilor denominaționale se află în zonele urbane ale Cîmpiei Scoției (Lowlands). Școlile private și cele denominaționale includ gaelica în programele lor doar ocazional și, de obicei, doar ca obiect de studiu opțional.

### **Administrația**

Administrația educației în Scoția funcționează la două nivele, autoritatea de stat și cea locală. Responsabilitatea generală pentru educația finanțată de stat revine

Departamentului Educației din cadrul executivului scoțian (DEES). Ministrul Educației deține responsabilitatea supremă în ce privește politicile educaționale, însă primește consultanță și îndrumare de la Departament și de la alte agenții relevante, el fiind totodată cel care ia deciziile majore de finanțare.

La nivel local, prevederile referitoare la educație sunt stabilite de fiecare din cele 32 de autorități locale. Deși finanțate în principal din fondurile guvernamentale centrale, autoritățile locale hotărăsc configurația și nivelul sumelor locale și răspund de implementarea politicilor și directivelor naționale în teritoriu. Recrutarea profesorilor, asigurarea clădirilor și resurselor și cursurile de perfecționare a profesorilor fac parte din responsabilitățile autorităților locale. În anii din urmă, o serie de funcții au fost devoluate de la nivelul autorităților locale la cel al școlilor, iar părinților li s-a dat mai multă putere de decizie în conducerea școlilor prin sporirea puterii și rolului consiliilor școlare.

### **Inspecțiile**

În cadrul DEES, Inspectorii Școlari ai Maiestății Sale răspund de inspecția școlilor, evaluarea calității educației la toate nivelele sistemului obligatoriu și consilierea în probleme referitoare la standarde. Până nu demult, ISMS aveau un rol substanțial în elaborarea politicilor. Autoritățile locale au unități de Asigurare a Calității care corespund pe plan local funcțiunilor ISMS și fac eforturi de ridicare a standardelor la nivel local.

### **Programa și evaluarea școlară**

Școlile scoțiene trebuie să urmeze directivele naționale elaborate printr-un proces în mare măsură consensual de către grupuri de lucru ale profesorilor, consilierilor, cercetătorilor, administratorilor și inspectorilor. Directivele nu au caracter obligatoriu, însă ele stabilesc totuși cotele care trebuie atinse la diferitele nivele, precum și parametrii pentru programele de studiu. Directivele Naționale pentru Programă și Evaluare 5-14 seamănă sub anumite aspecte cu Programa Națională din Anglia și din Țara Galilor. Elevii sunt evaluați în clasele a IV-a și a VII-a primare la materii de bază cum sînt limbile (inclusiv gaelica) și științele matematice. Consilierea în privința programei se face pentru aceste materii de bază, precum și în celelalte: Studiul Mediului Înconjurător, Artele și Educația Religioasă și Morală.

Programele școlare pentru clasele 5-14 cuprind primii doi ani ai școlii secundare, în vreme ce anii trei și patru respectă programa analitică și directivele de evaluare stabilite în Programul standard de dezvoltare a claselor. Elevii sînt evaluați în examene de treaptă la materii alese, inclusiv gaelica, către sfîrșitul anului patru. Aceste examene sînt coordonate de către Autoritatea scoțiană de evaluare a competențelor care este responsabilă și de Examenele de nivel superior și avansat care se dau în anul cinci și, respectiv, șase. O revizuire majoră a programei pentru clasele neobligatorii a fost făcută recent în conformitate cu principiile Programului Dezvoltării învățămîntului superior.

### **Infrastructura**

La nivel național, Learning and Teaching Scotland, o agenție înființată de executivul scoțian în 2000 pentru a lua locul altor două organizații, Consiliul consultativ scoțian pentru programa școlară și Consiliul scoțian pentru tehnica învățămîntului, oferă DEES consiliere cu privire la dezvoltarea programei și furnizează materiale didactice școlilor. La un nivel mai apropiat de cel local, școlile sunt sprijinite de echipe de consilieri ale autorităților locale și de centre de resurse.

Educația gaelică primește sprijin într-o serie de moduri specifice. Un Plan de fonduri specifice pentru educația gaelică, inițiat în 1986, dă posibilitatea autorităților locale să înainteze către DEES propuneri de proiecte și programe de dezvoltare și să primească 75% finanțare pentru inițiativele aprobate. Executivul scoțian a alocat 2,834 milioane de lire sterline acestui plan pentru anul școlar 2001-2002. Autoritățile trebuie să demonstreze că proiectele lor presupun dotări noi și suplimentare și că sunt dispuse să suporte costul integral al proiectelor lor după o perioadă inițială de trei ani. O parte din finanțări este alocată proiectelor în parteneriat. A fost constituită o rețea inter-autorități pentru a coordona activitatea autorității locale, ceea ce, împreună cu Planul de fonduri specifice, a dus la progrese majore în dotarea învățămîntului de limbă gaelică și producerea materialelor didactice. Un centru național de resurse pentru gaelică, Stórlann, a fost înființat pe Insula Lewis în 1999, care ar trebui să suplinească lipsa resurselor pentru anumite arii curriculare.

### **Învățămîntul cu predare în limba gaelică**

Gaelica a devenit pentru prima dată limbă de predare oficial recunoscută în 1975, cînd a fost elaborat un proiect de Educație bilingvă de către nou constituita autoritate locală pentru Outer Hebrides, Comhairle nan Eilean. Înainte de aceasta, folosirea gaelicei ca limbă de predare fusese informală, neoficială și *ad-hoc*. Proiectul Bilingv, sprijinit și finanțat de guvern, a început ca proiect-pilot și a fost extins treptat în toate școlile din zona de care răspunde Consiliul. Proiectul, extrem de inovator în ce privește abordarea curriculară precum și în cea lingvistică, a fost bine primit de părinți la început, dar, prin anii '80, au apărut îndoieli cu privire la eficiența predării bilingve în realizarea unei performanțe în gaelică comparabilă cu cea din limba majoritară, engleza. Comunitatea gaelică a devenit tot mai greu pusă la încercare de gradul și rata eroziunii lingvistice în rîndul tinerilor și, pentru a opri acest declin, s-a socotit necesară o mai mare folosire a gaelicei ca limbă de predare. Au fost înființate grupuri de joacă la grădinițe în limba gaelică, iar succesul lor a condus la cereri de predare în gaelică în școlile primare.

Primele măsuri concrete pentru predarea în limba gaelică în învățămîntul primar au fost luate în 1985, o dată cu deschiderea unor secții de limbă gaelică în Glasgow și Inverness. În anul școlar 2001-2002 au fost implicate în predarea în limba gaelică 59 de școli și 1859 de elevi. Majoritatea acestor școli au atît secții gaelice, cît și engleze. Prima școală cu predare exclusiv gaelică a fost deschisă la Glasgow în 1999,

și tot atunci autoritatea locală din Insulele de Vest a desemnat cinci din școlile primare drept școli gaelice. Toate aceste școli sînt publice.

Folosirea gaelicei ca limbă de predare a fost extinsă treptat la nivelul învățămîntului secundar, mai cu seamă la materii precum Istoria, Geografia, Matematica și Educația Socială și Personală. În anul școlar 2001-2002, paisprezece școli și 302 elevi aveau ca limbă de predare gaelica. Examenele naționale de treaptă (Standard Grade Examinations) pot fi susținute în limba gaelică la Istorie, Geografie și Matematică.

Dezvoltarea predării în limba gaelică a fost promovată de o serie de agenții lingvistice. Comhairle nan Sgoiltean Araich, Consiliul preșcolar gaelic de nivel național, a înlesnit dezvoltarea învățămîntului preșcolar în limba gaelică dînd astfel un impuls cererilor de continuare a educației gaelice la nivelul școlilor primare. Principala agenție lingvistică gaelică, Commun na Gaidhlig, a jucat un rol crucial în dezvoltarea predării în limba gaelică, acționînd adeseori ca intermediar între părinți și factorii de decizie din cadrul autorităților locale. Organizațiile locale ale părinților, coagulate în prezent într-o asociație națională, Comman nam Parant Naiseanta, și-au asumat un rol semnificativ în campaniile conduse pentru obținerea de dotări.

## **2. Educația preșcolară**

### **Structura și grupul țintă**

În centrul preocupărilor învățămîntului preșcolar se află copiii între trei și patru ani. Din 1998-1999, toți copiii care au împlinit vîrsta de patru ani au dreptul la un loc finanțat într-o grădiniță, iar intenția guvernului este de a extinde în viitorul apropiat acest drept și asupra tuturor copiilor care au împlinit vîrsta de trei ani. Autoritățile locale sunt cele care administrează serviciile grădinilor, însă oferte de facilități preșcolare pot fi făcute de către organizații ne-guvernamentale, de către agenții din sectorul privat ca și din cel public. Educația preșcolară poate lua forma unor clase anexate unei școli primare, administrate de un director de școală, sau se poate derula în grădinițe de sine stătătoare. Întreaga educație preșcolară este ne-denominațională.

### **Legislația**

Educația preșcolară nu este obligatorie, însă este reglementată de prevederile referitoare la îngrijirea copiilor incluse în Legea pentru copii din 1999 și în Legea scoțiană pentru copii din 1995.

### **Folosirea limbii**

Cea mai mare parte a educației preșcolare din Scoția se derulează în limba engleză, însă există și un nivel semnificativ de predare în limba gaelică, mulțumită eforturilor Comhairle nan Sgoiltean Araich (CNSA). CNSA, Consiliul preșcolar gaelic, a fost înființat în 1982 cu patru grupuri afiliate și 40 de copii. CNSA sprijină și promovează dezvoltarea activităților preșcolare locale în limba gaelică, înregistrînd în momentul de față 129 de grupe din care fac parte 2020 de copii. De la introducerea

educației preșcolare finanțate de guvern pentru copiii care au împlinit vârsta de patru ani, CNSA s-a concentrat asupra formării de grupe mijlocii și de grupe mici pentru copiii care au împlinit vârsta de doi ani. Educația preșcolară în limba gaelică este în mare măsură asigurată de autoritățile locale, cu excepția Outer Hebrides, unde Consiliul Local colaborează cu CNSA în asigurarea educației preșcolare. În majoritatea celorlalte regiuni, există tendința plasării claselor sau unităților de educație preșcolară în cadrul școlilor primare cu predare în limba gaelică.

#### **Materialele didactice**

Materialele didactice pentru sectorul preșcolar sînt produse la nivel local, regional și național, în conformitate cu Programa-Cadru pentru copii între trei și cinci ani, publicată de SCCC în 1999. Centrele de dezvoltare curriculară ale autorităților locale, CNSA și echipele de lucru inter-autorități au contribuit în egală măsură la producerea de materiale didactice pentru predarea limbii gaelice, iar centrul național de resurse, Storlann, își asumă un rol din ce în ce mai mare în această privință. Această sarcină va rămîne însă, după toate probabilitățile, pe umerii grupurilor individuale ori ai profesorilor, care produc și în prezent majoritatea materialelor folosite.

#### **Pregătirea educatorilor**

Educatorii trebuie să aibă o calificare în educația primară; mulți dintre ei au, de asemenea, o diplomă de educație pentru anii începători. Întreg personalul care lucrează cu copii sub cinci ani este încurajat să promoveze Examenul de calificare profesională în îngrijirea și educarea copiilor mici. Autoritățile locale și agenții precum CNSA organizează cursuri de perfecționare pentru lucrătorii din sectorul preșcolar, inclusiv pentru personalul auxiliar.

### **3. Educația primară**

#### **Grupul țintă**

Educația primară începe la vârsta de cinci ani și se întinde pe durata a șapte ani, pînă la vârsta de 11 ani.

#### **Structura**

Educația primară se împarte în trei stadii — primele trei clase pentru copiii sub șapte ani, clasele 4-5 sau primare medii, și 6-7 clasele primare terminale.

Programa și evaluarea în școala primară se ghidează după Îndrumarul național 5-14 elaborat de comisii naționale și grupuri de lucru reprezentative pentru breasla profesorilor și pentru părțile interesate. Programa se împarte în cinci mari secțiuni: Limbă, Matematici, Studiul Mediului Înconjurător, Artele și Educație Morală și Religioasă. Secțiunea referitoare la limbă cuprinde engleza, gaelica și limbile moderne, în vreme ce Artele cuprind arta plastică, muzica, teatrul și educația fizică. Studiul Mediului Înconjurător constituie o secțiune foarte vastă care cuprinde studiul științelor, studiile sociale și ale mediului înconjurător și tehnologia. Îndrumarul 5-14 recomandă ca 25% din timpul alocat predării să fie repartizat Studiului Mediului Înconjurător, apoi Limbii, Matematicilor

și Artelor câte 15%, iar Educației Morale și Religioase, 10%. Restul de 20% rămâne la latitudinea fiecărei școli. În școlile în care figurează gaelica, o proporție semnificativă din aceste 20% poate fi alocată dezvoltării limbii. Programa școlară 5-14 se extinde asupra primilor doi ani din școala secundară și se împarte în cinci nivele. Acestea definesc nivelul de performanță care trebuie atins în fiecare din domeniile de activitate din cadrul programei. Nivelele A-D se distribuie în școala primară precum urmează:

- nivelul A trebuie atins în cursul claselor primare 1-3 de aproape toți elevii;
- nivelul B trebuie atins de unii elevi în clasa a 3-a primară sau chiar mai repede, însă neapărat de toți elevii în clasa a 4-a;
- nivelul C trebuie atins de majoritatea elevilor în cursul claselor 4-6 primare;
- nivelul D trebuie atins de unii elevi în clasele 5-6 sau chiar mai repede, însă de majoritatea elevilor în clasa a 7-a.

Sînt sugerate pentru fiecare nivel programele de studiu menite să faciliteze atingerea acestor obiective. Evaluarea se face la toate nivelele și există un sistem național de testare la materiile de bază pentru nivelele B și D. Materiile de bază sunt Limba, inclusiv gaelica, și Matematica. Îndrumarul 5-14 permite școlilor o autonomie considerabilă în implementarea sa, în a decide ce și cum să se predea.

### **Legislația**

Educația în școlile primare, laolaltă cu alte sectoare ale educației, este reglementată de Legea educației din Scoția din 1980 la care am făcut trimitere în secțiunea 1 și de Legea standardelor din școlile din Scoția, votată de Parlamentul Scoției în 2000. (Vezi Statutul educației lingvistice)

### **Folosirea limbii**

Limba gaelică figurează în școlile primare atît ca limbă de predare, cît și ca obiect de studiu. Predarea în gaelică este disponibilă în 60 din cele 2345 de școli primare din Scoția. 49 din aceste școli se află în Highlands și în Insule, iar restul sînt situate în orașele, mai mari ori mai mici, din Lowlands. Cu excepția școlii deschise anume pentru predarea limbii gaelice din Glasgow și a celor 5 școli desemnate să predea gaelica din Outer Hebrides, secțiile cu predare în gaelică fac parte din școli cu predare preponderentă în limba engleză.

Educația în limba gaelică este asigurată de școlile publice aflate sub jurisdicția autorităților locale și poate fi urmată de oricine. O mare parte a elevilor care se înscriu la secțiile de gaelică din zonele urbane provine din familii în care nu se vorbește gaelica. Toți elevii urmează un program de imersie lingvistică cu durata de doi ani, după care gaelica continuă să rămînă limba de predare predominantă. Îndrumarul 5-14 specifică faptul că educația în gaelică trebuie să aibă ca obiectiv „să aducă elevii la un nivel aproximativ egal de competență în gaelică și engleză, la toate materiile, pînă la sfîrșitul clasei a 7-a primare”.

În Outer Hebrides există cîteva școli care nu sînt desemnate drept școli cu predare în limba gaelică, dar care asigură o formă de educație bilingvă. Există, de



asemenea, mai multe școli cu secții de gaelică care asigură un anumit grad de educație bilingvă elevilor din restul școlii. Gaelica este predată ca limba a doua în școli din anumite părți ale Highlands-ului. Aceasta se limitează la o perioadă mică de timp pe săptămână și se realizează mai cu seamă cu ajutorul unor profesori itineranți. Tot mai mult însă, se impune practica identificării unui membru din cadrul personalului didactic din fiecare școală primară care să aibă pregătirea și disponibilitatea de a-și asuma predarea în gaelică.

#### **Materialele didactice**

Materialele sînt produse la nivel local, regional și național. Școlile încă mai trebuie să producă o proporție substanțială din propriile resurse, însă Planul de fonduri specifice, la care ne-am referit mai înainte, a înlesnit mult elaborarea de materiale pentru toate secțiunile principale ale programei pentru școala primară, de pildă planșete pentru Citire și pentru Matematică produse în colaborare cu importante edituri de limbă engleză. Centrele de dezvoltare curriculară ale autorităților locale, precum cele din zona Consiliului Highlands-ului și a Comhairle nan Eilean Siar, au avut o contribuție majoră la producerea de materiale didactice și se prevede că nou înființatul centru de resurse naționale din Lewis va stabili o coordonare mai bună și un nivel superior de producere de resurse.

#### **4. Educația secundară**

##### **Grupul țintă**

Învățămîntul secundar începe la vîrsta de 12 ani și se întinde pînă la sau peste vîrsta de 16 ani, cît durează învățămîntul obligatoriu. Elevii pot alege să continue educația secundară pentru încă doi ani, pînă la vîrsta de 18 ani.

##### **Structuri**

Programa pentru învățămîntul secundar se împarte în trei faze. Primii doi ani constituie stadiul final al programei 5-14. Anii 3 și 4 sînt reglementați de Programa analitică pentru treaptă școlară și prevederi referitoare la evaluare. În anii 5 și 6, care sînt opționali, elevii urmează cursuri definite de Programa analitică pentru treapta superioară și prevederi referitoare la evaluare. Aceste trei stadii ale învățămîntului secundar se numesc școala inferioară, școala medie și, respectiv, superioară.

Programa din învățămîntul public de stat este derivată în mare măsură din directivele elaborate de DEES, însă școlile au o marjă de manevră în adaptarea directivelor la situația locală. Directivele naționale subliniază necesitatea echilibrului și a unei lărgimi de orizont a programei, fiind sugerat timpul alocat fiecărei arii curriculare, cum ar fi Limba, Matematica, științele exacte și științele sociale. Repartizarea recomandată a timpului pentru materiile de bază pentru anii 3-4 este următoarea:

Limbă și comunicare	360
Studii matematice	200
Studii științifice	160
Studiul mediului înconjurător și studii sociale	160

Activități tehnologice	8
Studii creative și estetice	80
Educație fizică	80
Educație morală și religioasă	80
Total materii fundamentale	1200 de ore (70%)

Alocarea restului de 30% din timp este lăsată la latitudinea școlilor. În zonele în care se vorbește gaelica, autoritățile locale și școlile pot folosi acest factor de flexibilitate pentru a crește timpul alocat limbii, pentru ca elevii să studieze engleza, gaelica și o a treia limbă europeană. La sfârșitul celui de-al doilea an, elevii aleg materiile asupra cărora vor să se concentreze, pregătindu-se să susțină examenele de treaptă de la sfârșitul anului 4. În anii cinci și șase, elevii se concentrează în mare măsură asupra trecerii treptei intermediare și celei superioare la materiile alese, iar nivelul performanței, verificat prin examene naționale la aceste materii, determină admiterea în instituții de învățământ superior sau post-secundar. Nou introdusele cursuri și examene intermediare sînt menite să închidă prăpastia dintre examenele de treaptă inferioară și cele de treaptă superioară.

### **Legislația**

Principalul instrument legislativ care reglementează învățământul secundar este Legea educației din Scoția din 1980, votată de guvernul de la Westminster. Prevederile acestei legi au fost completate de acte normative precum Legea standardelor școlare ale Parlamentului Scoției din 2000. (Vezi Statutul educației lingvistice)

### **Folosirea limbii**

Gaelica figurează în programa învățământului secundar atât ca obiect de studiu, cât și ca limbă de predare, existînd cursuri și examene separate pentru cei care o vorbesc fluent. Prima folosire a gaelicei ca limbă de predare în învățământul secundar a avut loc în 1983 prin extinderea Proiectului Bilingv din Insulele de Vest la două mici școli din Lewis. Proiectul-pilot presupunea predarea în gaelică a științelor Sociale anul 1 și 2 la școlile secundare din Lionel și Shawbost. După succesul acestui proiect-pilot, ambele școli au continuat să asigure predarea în gaelică la Istorie, Geografie, și Educație Socială și Personală.

Înființarea învățământului primar cu predare gaelică în alte părți ale Scoției a creat nevoia continuității experienței la nivel secundar. Primele măsuri în acest sens au fost luate în 1988 la școala Secundară Hillpark din Glasgow, iar, în anul școlar 2001-2002, existau 14 școli care asigurau o formă sau alta de predare în gaelică. În majoritatea școlilor, aceasta se reduce la două sau trei obiecte de studiu. Istoria este materia care se predă cel mai adesea în gaelică. Geografia, Agricultura, Matematica, științele, Arta, Educația Tehnică și Educația Socială și Personală se predau și ele în gaelică la una sau mai multe din cele 14 școli. Elevii pot opta pentru versiunea gaelică a examenelor naționale de treaptă la Istorie, Geografie și Matematică, din anul patru. Se preconizează că se vor adăuga noi materii la cele deja disponibile în prezent și că se va pune la dispoziție versiunea gaelică a examenelor din anii cinci și șase.

Pentru elevii care studiază în limba gaelică, aceasta este totodată obiect de studiu, ei urmînd cursul Gaidhlig destinat vorbitorilor fluenți. În fiecare an, în jur de 130 de candidați susțin examenul de treaptă la Gaidhlig, peste 60 dintre ei continuînd prin a susține examenul de treaptă în anul cinci sau șase. Aceste cifre includ unii copii în a căror familie se vorbește gaelica, și care nu au avut acces la predarea în limba gaelică în școala primară.

Un curs de gaelică, instituit în 1962, este inclus în programa a 34 din cele 389 de școli de stat. Majoritatea covîrșitoare a acestor școli se află în Highlands și în Insule. Elevii din orașe și din majoritatea regiunilor Lowlandsului nu au ocazia de a studia cea mai veche limbă a Scoției. Cursul de Gaelică este asemănător, ca și concepție, cursurilor de limbi moderne și este evaluat la examenul de treaptă din anul patru și la cele din anii cinci și șase. Cîteva școli din sectorul privat primesc din cînd în cînd elevi pentru examenul național de gaelică. În școlile din Outer Hebrides, Skye și Highlands-ul de Vest, toți elevii din anii 1 și 2 studiază gaelica și o altă limbă modernă. Începînd cu anul trei, ei pot alege ce limbă/limbi să studieze. În alte părți ale Scoției, elevii trebuie să aleagă între gaelică și franceză sau germană în anul 1 sau să urmeze cursul de gaelică în anul 2 și 3 ca a doua limbă. Aceste aranjamente curriculare sunt în defavoarea gaelicei.

#### **Materialele didactice**

Ca și în sectorul primar, resursele pentru învățămîntul secundar sînt produse la nivel național, regional și local. S-a înregistrat un progres în asigurarea resurselor în ultimul deceniu, fapt care este în mare parte rezultatul efortului concertat al autorităților locale finanțate de Planul de fonduri speciale, descris mai devreme. Totuși, în mare măsură revine școlilor și profesorilor sarcina de a-și produce materialele și resursele atît pentru predarea în gaelică, cît și pentru gaelică ca și obiect de studiu, pentru a atinge nivelul din arii curriculare înrudite.

### **5. Educația profesională și suplimentară**

#### **Grupul țintă**

Învățămîntul profesional începe la vîrsta de 16 ani, cînd se părăsește învățămîntul obligatoriu.

#### **Structură**

Educația profesională este asigurată în principal de școlile secundare și de colegiile post-secundare. În urma unei revizuirii majore a guvernului, a fost instituit în 1999 un nou sistem de învățămînt după terminarea învățămîntului obligatoriu. Cunoscut sub numele de avansat (Higher Still), noul sistem a creat o programă și o structură de evaluare unitare pentru învățămîntul neobligatoriu preuniversitar. Acesta caută să elimine barierele artificiale dintre obiectele de studiu academice și cele profesionale și este menit să ofere oportunitatea tuturor elevilor de a-și continua studiile la nivelul adecvat fiecăruia. Competențele educației avansate sînt asigurate în peste 50 de arii de

studiu și sînt disponibile la cinci nivele diferite — începători, intermediari 1, intermediari 2, superior și superior avansat. În cadrul programei avansate, două organisme distincte de certificare au fost reunite într-o agenție nouă cunoscută ca Autoritatea Scoțiană pentru Calificare (SQA) care administrează și certifică noul sistem al calificărilor naționale.

Pe lângă cursurile de calificare avansată, colegiile post-secundare oferă o paletă largă de calificări profesionale inclusiv Higher National Certificates, Higher National Diplomas, Professional Development Awards și Scottish Vocational Qualifications. Acestea din urmă sînt strîns legate de situațiile de lucru și competența în cîmpul muncii.

### **Legislația**

Învățămîntul profesional este coordonat de două departamente din cadrul executivului scoțian — Departamentul Educației și Departamentul pentru Inițiativă Privată și Educație Permanentă. Educația în școală constituie responsabilitatea Departamentului Educației, pe cînd învățămîntul post-secundar este supervizat de Departamentul Inițiativei Private și al Educației Permanente. Educația profesională în școli este reglementată de Legea educației din Scoția din 1980 și de Legea standardelor din școlile scoțiene din 2000 a Parlamentului Scoției. Cele 46 de colegii post-secundare din Scoția, majoritatea cărora erau conduse de autoritățile locale, au devenit entități independente ca urmare a legilor din 1992. Colegiile funcționează în conformitate cu Legea învățămîntului post-secundar și superior din 1992 a Scoției și sînt finanțate de Consiliul Scoțian de Finanțare a învățămîntului post-secundar.

### **Folosirea limbii**

Gaelica figurează în învățămîntul post-secundar ca limbă de predare, ca obiect de studiu pentru vorbitorii fluenți și ca a doua limbă. Zece colegii asigură cursuri integrale sau parțiale, inclusiv cursuri de imersiune. Unul dintre acestea, Lews Castle College din Stornoway, asigură module în Afaceri și Comunicații pentru vorbitorii fluenți. De asemenea, aici se predau — fie integral, fie parțial — cursuri în gaelică.

Structurile cele mai bine dezvoltate pentru predarea limbii gaelice în învățămîntul post-secundar se găsesc la Sabhal Mor Ostaig, Colegiul Gaelic fondat în Skye în 1973. Sabhal Mor Ostaig oferă cursuri de nivel HNC, HND, licență și postuniversitare, toate predate și evaluate în gaelică.

## **6. Învățămîntul superior**

Numărul universităților din Scoția a crescut de la opt la treisprezece prin acordarea în anii '90 a statutului de universitate pentru cinci foste institute politehnice. Dintre cele treisprezece, zece se află în orașele Aberdeen, Edinburgh, Glasgow și Dundee. Universitățile din Aberdeen, Edinburgh, Glasgow și St. Andrew sînt universități cu tradiție, înființate cu mult timp în urmă.

Sectorul învățămîntului superior mai include o serie de alte instituții precum Academia Regală Scoțiană de Muzică și Dramă și școala de Artă din Glasgow. Universitățile și alte instituții de învățămînt superior sînt finanțate de Consiliul de

finanțare al învățămîntului superior din Scoția care funcționează într-un mod similar Consiliului de finanțare a învățămîntului superior din Anglia și Țara Galilor.

În cererea de a fi ridicate la rang de universitate s-au reunit treisprezece colegii și institute post-secundare din nordul Scoției, inclusiv Sabhal Mor Ostaig și Lews Castle. Proiectata Universitate of Highlands and Islands ar urma să fie un institut universitar federal, cu campusuri răspîndite peste tot prin Highlands și Insule. Proiectul, care a cîștigat susținerea financiară a guvernului de la Westminster și a executivului Scoției, este cunoscut ca UHI Millenium Institute (UHIMI). Institutul și-a propus să dobîndească statut universitar deplin în următorii cinci ani.

### **Folosirea limbii**

Trei din cele patru universități tradiționale — Aberdeen, Edinburgh și Glasgow — oferă cursuri universitare în Studii Celtice și Gaelice. Studiile Celtice înglobează studiul altor limbi celtice, mai cu seamă al irlandezei și velșei. Urmînd aceste cursuri, studenții acestor universități pot cîștiga distincția Honours Degree, mulți dintre ei optînd pentru titlul Joint Honours în Studii celtice și încă o disciplină, ca de pildă Istoria Scoțiană, Politică, Matematică. Fiecare universitate dă studenților posibilitatea de a învăța limba, iar cele mai frecventate cursuri sînt cele de Civilizație Celtică, ce includ istorie, tradiții și cultură. De asemenea, sînt oferite studii postuniversitare de către fiecare Departament de Studii Celtice al celor trei universități. Cea de a patra universitate, Strathclyde, asigură cursuri de Studii Gaelice studenților care doresc să învețe limba. Folclorul și tradițiile orale gaelice pot fi studiate în cadrul cursurilor de etnologie scoțiană oferite de Departamentul de Studii Celtice și Scoțiene de la Universitatea din Edinburgh.

Mai multe cursuri de Studii Celtice sînt predate în gaelică, însă nici o altă disciplină nu este predată în gaelică la universitățile tradiționale. Gaelica este folosită ca limbă de predare pentru cursuri pentru titlul de licențiat din cadrul Sabhal Mor Ostaig și în alte colegii ale UHI Millenium Institute. Licența la aceste colegii este conferită de universitățile existente.

### **Pregătirea profesorilor**

Profesorii din Scoția sînt pregătiți în Institute de Educare a Profesorilor, a căror majoritate erau înainte colegii de sine stătătoare, dar care sînt acum facultăți sau școli din cadrul universităților. Există șapte astfel de institute, cel mai mare fiind cel de la Universitatea Strathclyde din Glasgow.

Studenții au două căi pentru a se pregăti să devină profesori de școală primară. Majoritatea intră în breaslă după ce au urmat un curs de patru ani și își iau licența în educație (Bachelor of Education). Un număr tot mai mare de studenți aleg calea studiilor postuniversitare pentru a deveni profesori. După ce și-au luat licența, ei urmează un program de pregătire cu durata de un an prin care își cîștigă Certificatul Postuniversitar în Educație (Primară).

Și pentru profesoratul la școlile secundare există două căi. Majoritatea covîrșitoare a studenților urmează un curs de un an pentru Certificatul Postuniversitar în Educație

(Secundară), la care, pentru a se putea înscrie, ei trebuie să aibă o perioadă de minimum trei ani de studiu progresiv în una sau mai multe discipline de nivel universitar. A doua cale de intrare în profesoratul secundar este printr-un curs universitar paralel prin care studenții se implică în pregătirea lor profesională în vreme ce urmează cursurile universitare propriu-zise. Intrarea în profesorat pe această cale este tot mai des uzitată, reducându-se totuși la câteva procente din totalul studenților.

Trei din institutele de pregătire a profesorilor includ gaelica sub o formă sau alta, însă numai unul, și anume Facultatea de Educație de la Universitatea Strathclyde, înainte vreme Colegiul Jordanhill, are personal permanent și dotările necesare în acest sens. Studenții care se pregătesc să devină profesori de școală primară beneficiază de o cantitate limitată de pregătire pedagogică și de practică pedagogică. Elementele gaelice ale cursurilor sînt opționale și nu există nici o formă de atestare a capacității de a preda în limba gaelică. Un raport întocmit de Consiliul General al Învățămîntului din Scoția a evidențiat faptul că actualele prevederi referitoare la pregătirea dascălilor sînt nesatisfăcătoare și că studenții nu sînt pregătiți adecvat pentru a face față predării în limba gaelică. În urma recomandărilor raportului, se așteaptă măsuri în sensul introducerii unei atestări oficiale pentru predarea în limba gaelică și a unei mai bune pregătiri pre-profesionale în ceea ce privește limba.

Numărul studenților care se pregătesc în fiecare an pentru a deveni profesori de școală primară arareori depășește un total de 15 în toate cele trei institute luate laolaltă. De curînd au fost luate măsuri pentru a reduce discrepanța dintre cerere și ofertă, însă există încă o lipsă gravă de personal calificat. Pregătirea pre-profesională a profesorilor de școală secundară este asigurată la Aberdeen și Strathclyde. Studenții care iau diplomă postuniversitară se pregătesc să devină profesori pentru unul sau două obiecte de studiu. Gaelica reprezintă una din aceste specializări, iar cursul de gaelică îi pregătește pentru a putea preda atît cursul de gaelică-începători, cît și pe cel de Gaidhlig-vorbitori fluenți. Pînă în momentul de față, nu este cerută nici o atestare pentru a preda o disciplină în gaelică, însă Strathclyde asigură un modul de pregătire pentru predarea în gaelică.

Cursurile de perfecționare sînt asigurate în principal la nivelul autorităților locale și al școlilor. Profesorilor li se cere să urmeze cursuri de perfecționare în anumite zile pe an (5), în care copiii nu merg la școală. Cadrele didactice pot urma astfel de cursuri și în timpul semestrelor. Cursurile de perfecționare pentru predarea în gaelică se asigură la nivel regional și național și există elemente specifice gaelice în cadrul programelor cursurilor de perfecționare pentru inițiativele de dezvoltare a programei naționale. Profesorii pot trece de la predarea în școlile secundare la cea în școlile primare sau se pot califica pentru a preda încă un obiect de studiu printr-un curs de un trimestru de calificare suplimentară, asigurat de unul din institute.

## 7. Educația pentru adulți

### Structură

Educația pentru adulți în Scoția este asigurată de Departamentele pentru educația comunității, de către institutele de învățământ superior și post-secundar prin Departamentele de educație pentru adulți și permanentă și de către o serie de agenții publice și private. Acest sector a înregistrat o dezvoltare explozivă în ultimii ani prin promovarea de către guvern a conceptului de educație permanentă și prin crearea în cadrul Parlamentului Scoției a unui minister pentru inițiativă particulară și educație permanentă. Aceasta a rezultat în inițiative precum introducerea conturilor pentru studiul individual prin care un adult care urmează un program de perfecționare beneficiază de o subvenție (în prezent de 175 de lire sterline) a costului cursului. Accentul pus pe educația permanentă și tendința de pensionare timpurie au condus la o proliferare a cursurilor de zi la universități și colegii.

### Cursuri de limbă

Gaelica figurează arareori ca limbă de predare în educația pentru adulți, cu excepția cursurilor de imersie lingvistică și de știință de carte pentru vorbitorii fluenți. Partea covârșitoare a educației pentru adulți în gaelică este centrată pe cursanți, reflectând un interes crescând pentru limbă și cultură în rândul scoțienilor vorbitori de gaelică. Cercetări făcute în 1995 estimau că există în fiecare an 8.000 de adulți implicați în învățarea gaelicei; ele nu indicau însă câți dintre aceștia sînt cursanți activi, iar alte surse sugerează că numai o mică proporție din numărul acestora depășește nivelul de începători, puțini atingînd fluenta în limba gaelică. Aceasta este cauza pentru care principala agenție gaelică, Comunn na Gaidhlig (CNAG), promovează cursurile de imersie. Aceste cursuri sînt organizate de colegiile post-secundare în diferite regiuni ale țării. În anul școlar 2000-2001 erau 185 de cursanți înscriși la cursuri de imersie lingvistică din cadrul a opt colegii post-secundare.

Cursurile serale pentru studiul limbii gaelice există în orașe din majoritatea regiunilor Scoției și sînt organizate în principal de Departamentele pentru educația comunității, de către universități și colegii. Colegiul Gaelic din Skye organizează o serie de cursuri de scurtă durată de limbă gaelică în tot timpul anului, iar SMO și Lews Castle College au contracte cu angajatori pentru a asigura cursuri pentru grupe specifice de angajați, cum ar fi profesori, oficiali ai guvernării locale etc. O serie de alte organe publice și private oferă, de asemenea, diferite forme de cursuri de scurtă durată.

Studiul limbii gaelice este promovat de o organizație națională, Cli, iar Grupul inter-autorități pentru monitorizarea educației comunității dezvoltă resurse pentru cursurile pentru adulți și organizează manifestări de natură educațională. Există o serie de opțiuni deschise persoanelor care doresc să învețe gaelica, inclusiv cursuri de tipul gaelica fără profesor, casete video și emisiuni TV în serial, un curs prin corespondență, resurse pe Internet și cursuri de învățământ la distanță. În anumite zone, există dotări destinate părinților copiilor care au ca limbă de predare gaelica.

## 8. Cercetarea pedagogică

Există un corpus mic, însă în continuă creștere, de cercetare a fațetelor educației în gaelică. Mare parte din această cercetare a fost realizată de Institutul pentru Educație din cadrul Universității Stirling și de către Centrul de Cercetare Leirsinn din cadrul Colegiului Gaelic din Skye. Există trei cercetări extrem de semnificative făcute de Universitatea Stirling. Prima dintre ele, din 1987, a avut ca rezultat publicarea unei evaluări a Proiectului de educație bilingvă din Insulele de Vest. În cea mai mare parte, rezultatele erau pozitive și încurajatoare. În 1994, profesorul Richard Johnstone din Stirling a realizat o Trecere în revistă a cercetării cu privire la impactul dezvoltărilor prezente în sprijinul limbii gaelice, care analiza și dădea seamă în amănunțime de evoluția activității gaelice în educație și în alte domenii de activitate.

Profesorul Johnstone a condus, de asemeni, o echipă, în care erau implicați Leirsinn și membri ai Consiliului Scoțian pentru Cercetare Pedagogică, care a întocmit pentru DEES un raport asupra performanțelor elevilor din învățământul primar în limba gaelică din Scoția. Aceasta era încununarea unui proiect de cercetare derulat pe parcursul a trei ani, iar concluzia generală era că „elevii din învățământul primar cu predare în gaelică, indiferent dacă aceasta era sau nu limba vorbită de ei acasă, nu erau dezavantajați în comparație cu copiii a căror limbă de predare fusese engleza. În multe cazuri, chiar dacă nu în toate, performanțele lor le depășeau pe cele ale copiilor educați în engleză, iar în plus câștigaseră avantajul de a fi devenit fluenți în două limbi. Un raport al Inspectoratului școlar referitor la dotările pentru predarea în gaelică în Scoția, publicat în 1994, susținea și el predarea în limba gaelică în sectorul primar. Unele din concluziile și recomandările sale referitoare la predarea în gaelică în învățământul secundar au fost aspru criticate de comunitatea gaelică. Concluzia potrivit căreia „asigurarea predării în gaelică la nivel secundar la o serie de obiecte de studiu, din cauza fluctuațiilor mari și imprevizibile ale resurselor, nu este nici de dorit nici fezabilă în viitorul imediat previzibil” a fost socotită în mod special eronată și nefondată și a fost respinsă explicit de către guvernul laburist instalat la putere în 1997.

Pe lângă parteneriatul cu Universitatea Stirling, Leirsinn s-a angajat într-o serie de proiecte de cercetare a educației în limba gaelică, în beneficiul a diverse autorități locale, precum și pentru un organism cunoscut sub numele de Grupul permanent inter-autorități pentru gaelică. Printre acestea se numără rapoarte cu privire la pregătirea profesorilor pentru predarea în limba gaelică, publicate în 1995, și Identități în formare și educația bilingvă: anii adolescenței, publicat în 2000.

## 9. Perspective

Ultimele trei decenii ale secolului al douăzecilea au înregistrat un avânt remarcabil al activității menite să asigure viitorul limbii. Crearea unei autorități locale în Outer Hebrides, adoptarea de către această autoritate a unor politici bilingve, instituirea tot de către ea a unui proiect de educație bilingvă, fondarea unui Colegiu Gaelic în Skye și



formarea unei noi agenții de promovare a limbii, Comunn na Gaidhlig, au constituit dezvoltări-cheie care au dat naștere la numeroase inițiative de preservare a limbii. Introducerea unui mecanism specific de finanțare a educației în gaelică și a unui fond de 9 milioane de lire sterline pentru televiziuni de către guvernele conservatoare au reprezentat factori majori în dezvoltarea și consolidarea dotărilor pentru gaelică în aceste sectoare.

Una din reușitele incontestabile ale ultimilor cincisprezece ani o constituie dezvoltarea rapidă a învățămîntului cu predare în gaelică, de la nivelul preșcolar și pînă la cel post-secundar. Dezvoltarea predării în gaelică a fost mult înlesnită de existența unor burse specifice. În 1999 a început o nouă etapă o dată cu deschiderea în Glasgow a primei școli complet gaelice. Se preconizează înființarea de astfel de școli și în alte orașe.

Aceste dezvoltări pozitive trebuie însă plasate într-un context demografic total opus. Tendința din secolul XX, precum și profilul de vîrstă al populației vorbitoare de gaelică în 1991 sugerează că recensămîntul din 2001 va înregistra din nou o scădere substanțială a numărului de vorbitori de gaelică. Unul din analiști estima că în fiecare an este nevoie de 1500 de noi vorbitori de gaelică pentru a contrabalansa numărul decesurilor din rîndul vorbitorilor de gaelică vîrstnici. Chiar dacă progresul înregistrat în ultimii ani în educația în limba gaelică este substanțial, această țintă este departe de a fi realizată.

În prezent sunt 4500 de copii cu vîrste cuprinse între 2 și 18 ani implicați în învățămîntul gaelic, iar faptul că înscrierile în clasa întîi primară din fiecare an abia dacă depășesc numărul de 300 de elevi indică măsura deficitului și a provocărilor pe care le presupune stoparea scăderii numărului de vorbitori de gaelică. Deși se așteaptă o creștere în toate sectoarele educației în limba gaelică, rata extinderii trebuie accelerată dramatic. Faptul că rămîne destul loc pentru extindere este evident dacă luăm în considerare că numai 26% din elevii din învățămîntul primar și 17% din cei din învățămîntul secundar din Outer Hebrides beneficiază de predare în gaelică. Decizia executivului scoțian de a face din educația în limba gaelică una din prioritățile naționale ar trebui să contribuie la crearea condițiilor, însă deficiențele în pregătirea de profesori precum și în recrutarea lor ar putea impiedica sau încetini progresul, dacă aceste probleme nu vor fi abordate și rezolvate.

Cerința în cadrul priorităților naționale impusă școlilor și autorităților locale de a realiza planuri de dezvoltare ar trebui să aibă drept rezultat o mai bună planificare pe viitor la nivel local. Persistă, totuși, o lipsă de strategie și de politici la nivel național, însă se speră că actuala trecere în revistă a infrastructurii gaelice comandată de către executivul scoțian va duce la o planificare lingvistică mai coerentă și mai bine orientată a executivului. Din cîte se pare, urmează să se înființeze în 2002 o nouă Agenție de Dezvoltare Gaelică, însărcinată cu formularea și articularea de planuri și politici, care va fi concepută după modelul Consiliului Limbii Velșe.

Comunitatea gaelică a făcut demersuri pentru recunoașterea oficială, sau „statutul sigur”, a limbii încă de la constituirea Parlamentului Scoției, iar executivul scoțian este angajat pe calea „activării pentru un statut sigur”. Totuși, nu s-a înaintat nici un termen pentru formularea de prevederi legale referitoare la „statutul sigur” și există îndoieli crescînde față de voința și angajamentul executivului.

**Principalele texte oficiale care reglementează predarea limbii gaelice:**

**Legea educației din Scoția din 1872:** acest important act legislativ care a înființat învățământul de stat în Scoția nu include nici o prevedere referitoare la studiul gaelicei.

**Legea educației din Scoția din 1918:** autorităților din învățământ li se cerea prin această lege să ia „măsuri adecvate” pentru predarea gaelicei ca obiect de studiu în „zonele în care se vorbește gaelica” la nivel primar, intermediar și secundar.

**Legea educației din Scoția din 1980:** a fost menținută cerința de a se lua „măsuri adecvate” pentru predarea gaelicei ca obiect de studiu în “zonele în care se vorbește gaelica”, introdusă prin legea din 1918. Nu exista nici o referire la gaelică ca limbă de predare.

**Reglementările din 1986** cu privire la fondurile pentru învățământul în limba gaelică: acest act normativ a dat posibilitatea autorităților educaționale de a face propuneri către guvern, atât individual cât și prin colaborare, pentru proiecte educaționale care, în cazul aprobării lor, ar primi 75% din finanțare pentru o perioadă limitată și bine definită.

**Legea standardelor din școlile scoțiene din 2000:** primul act normativ substanțial cu privire la dotările din învățământ adoptată de către Parlamentul Scoției stabilea, între altele, un set de priorități naționale. Gaelica este una din aceste priorități.

*Traducere de Doina Baci*

\*

*Boyd ROBERTSON este șeful Catedrei de Gaelică din cadrul Universității Strathclyde din Glasgow. El este în momentul de față președintele Autorității Scoțiene de Certificare, Departamentul de Evaluare în Gaelică precum și vicepreședinte al agenției de promovare a limbii gaelice, Comunn na Gaidhlig. De asemenea, s-a implicat în proiecte europene referitoare la limbile minoritare derulate de Consiliul Europei și de Fundația Culturală Europeană. A contribuit la volume despre învățământul în limba gaelică, publicate de Edinburgh University Press și Tilburg University Press, iar în prezent elaborează un dicționar gaelic care urmează a fi publicat de Hodder Headline în 2003. Publicații recente: Gaelic Immersion Courses: Report on Gaelic Immersion Course Provision in Scotland (2001), Gaelic Education in Bryce and Humes (editor).*

Boyd Robertson: *Gaelic. The Gaelic language in education in the UK*, publicat de Mercator-Education: European Network for Regional or Minority Languages and Education, 2001 și preluat cu permisiunea editurii.